

ברוך Blessed are You, Lord our God, King of the universe, who gives strength to the weary.

ברוך Blessed are You, Lord our God, King of the universe, who spreads forth the earth above the waters.

ברוך Blessed are You, Lord our God, King of the universe, who directs the steps of man.

On Tishah b'Av and on Yom Kippur, the following berachah is omitted.

ברוך Blessed are You, Lord our God, King of the universe, who has provided me with my every need.

ברוך Blessed are You, Lord our God, King of the universe, who girds [the people] Israel with might.

ברוך Blessed are You, Lord our God, King of the universe, who crowns [the people] Israel with glory.

ברוך Blessed are You, Lord our God, King of the universe, who has not made me a gentile.

ברוך Blessed are You, Lord our God, King of the universe, who has not made me a slave.

ברוך Blessed are You, Lord our God, King of the universe, who has not made me a woman.

ברכות השחר

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם,

הננתן ליעקב:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם,

רקעת הארץ על המים:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם,

המבין מצעדי גבר:

בתקופה נאט ורבים בספורים אין אומרים ברכה זו:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם,

שעשית לי כר צרכי:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם,

אזנך ישיראל בגבורה:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם,

עזבך ישיראל כהמפארה:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם,

שירא עשני גוי:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם,

שירא עשני עבד:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם,

שירא עשני אשה:

ברוך

סדר שחרית של חול ופירושה

מא

ואע"פ שאינו כפוף ממש אלא לפי שזוקף קומתו שהיתה כפופה כל הלילה. כשמוריד רגליו מן המטה ומניחם על הארץ מברך (רוקע הארץ על המים) פסוק הוא (תה' קלו, ו). ואנו מברכין על רקיעת הארץ מפני שהיא מצרכי בני אדם שהבורא יתברך נתן כח שטח הארץ על המים ואע"פ שהמים גבוהים מן הארץ הקוה אותם אל מקום אחד ונראית היבשה לחיות החיים והצמחים עליה שאם לא כן לא היה להם מקום להתגדל בו. כשלושב מנעליו מברך שעשה לי כל צרכי לשון חכמים הוא (עי' ב"ב סו ב) על שם (דה"ב ב, טו) ואנחנו נכרות עצים מן הלבנון ככל צרכך ועל שם (דברים ח, יז) עשה לי את החיל הזה. והטעם לברכה זו שכל זמן שהוא יחף אינו יכול לצאת ולעשות צרכיו וצרכי ביתו וכיון שלבש מנעליו באלן נעשו לו כל צרכיו. אומר בגמרא (ברכות ס, ב) כי אסר המיינייה מברך אזור ישראל בגבורה פירש הראב"ד המיינייה על לבישת המכנסים שישראל חייבין בו משום (דברים כג, טו) ולא יראה בך ערות דבר. והר"ם ב"מ ז"ל (תפלה פ"ז ה"י) פירש המיינייה הגורתו והוא על שם (תה' סה, ז) נאזר בגבורה ועל שם (איוב לח, ג) אזור נא כגבר חלציך והוא רומז למה שנא' (ירמיה יג, יא) כי כאשר ידבק האזור אל מתני האיש כן הדבקתי אלי את כל בית ישראל וגו'. ואמר בגבורה כי באזור תלויה גבורת הגבור כי בו תולה כלי זיין שלו. ומלשון שנסדר בגמ' אלו הברכות נראה כפי' הרמב"ם ז"ל שמזכיר שם כי אסר המיינייה אחר כי משי ידיה ואין אדם לובש מכנסים שלו אחר שיטול ידיו. כשיצא לדרך מברך המכין מצעדי גבר על שם (תהלים לו, כג) מי"י מצעדי גבר כוננו שהכין הב"ה פסיעות רגליו ללכת בכל עסקיו. ועוד מוסיף בגמ' כשמניח סדינו על ראשו מברך עוטר ישראל בתפארה על שם (שם קג, ד) המעטרני חסד ורחמים ועל שם (ישעיה מט, ג) ישראל אשר בך אתפאר. והטעם לברכה זו לפי שהיו עוטרין מצנפת כדי שלא ילכו בגלוי הראש. ואמר כאן ישראל לפי שהשכינה שורה עליהם ולא על הגוים. ובכל ארץ ישמעאל נוהגין לאומרה מפני שהם מניחים מצנפת על ראשם, אבל באלו הארצות אין נוהגין לאמרה כי אינם מניחין מצנפת. אבל נוהגין לומר ברכה אחרת שאינה נזכרת בגמרא והיא בא"י אמ"ה (מגביה שפלים) והטעם כמו שפירשנו בברכת זוקף כפופים. ויש מקומות שמברכים נותן ליעף כח והטעם אפרשנו בגמלנו חסדים טובים. ומברך אדם בכל יום שלש ברכות אלו הראשונה שלא עשני גוי מפני שאין הגוים כלום לפניו שנאמר (ישעיה מו, יז) כל הגוים כאין נגדו מאפס ותוהו נחשבו לו. והשנית שלא עשני עבד מפני שאין העבד מצווה במצות עשה שהזמן גרמא ועוד שאין לו זכות אבות שלא עמדו אבותיו על הר סיני. ועוד שאין מאמינין בו דמרבה עבדים מרבה גזל (אבות פ"ב מ"ז). ועוד שאסור לישא בת ישראל וקרוב לגוי. נשאל הרמ"ה אם יכול לברך גר שלא עשני גוי. ושבוי שלא עשני עבד והשיב: כך ראינו שאין הברכה אלא על תחלת ברייתו של אדם לפיכך אין הגר מברך שלא עשני גוי אלא כל זמן שהורתו ולידתו בקדושה אבל השבוי מברך שלא עשני עבד שלא תקנו ברכה זו מפני העבדות עצמה אלא מפני שאין העבד חייב במצות כישראל ואינו ראוי לבא בקהל ופסול לכמה דברים. והשלישית שלא עשני מפני שאינה מצווה במצות עשה שהזמן גרמא כמו שפירשנו בהקדמת הספר הזה. האיש

הלכות ברכות השחר מו

ונתוספו ז' של מוסף^ל וט"ז של ב' סעודות^ל וב' של קידוש הלילה כשמקדש על הכוס^ל ז'
וא' של קידוש היום^ל הרי כ"ו חסרו י"ג צריך למלאותן בפירות ומיני בשמים^ל ואם אין
לו^ל יכוין וישמע ברכות הקוראין בתורה והמפטיר^ל ויענה אחריהן אמן כמ"ש בס'י
רפ"ד^ל אבל אם לא ישמע הברכה אע"פ שיודע איזה ברכה מברך ועונה אחריה אמן
אינה עולה לו למנין ק' ברכות^ל אבל מי שיש לו פירות אינו יוצא בשמיעת הברכות וביום
הכפורים יכול להריח ולמלאות מנין ק' ברכות^ל אך אי אפשר לברך על כל פעם אם לא
בהיסח הדעת^ל כמו שיתבאר בס'י רי"ז^ל והשאר יכוין בשמיעת הברכות בחזרת הש"ץ^ל
וכן יעשה מי שמתענה מבעוד יום שחסרו לו ח' של סעודת הלילה:

ב ברכות השחר נתקנו לברך כל אחת בשעה שנתחייב בה^ל רחינו כשיעור משנתו^ל
יאמר אלהי נשמה^ל וכששומע קול התרנגול יברך הגותן לשכוי בינה וכשלוכש חלוקו
והוא מושכב^ל יברך מלביש ערומים וכשיניח ידו על עינו דרך חלוקו^ל (אבל שלא דרך
החלוק אסור להושיט יד לעין קודם נטילת ידים כמו שנתבאר בס'י ד'ג) יברך פוקח עורים
וכשיושב יברך מתיר אסורים מפני שמונע עצמותיו שהיו כל הלילה כמו כפותים^ל
וכשזוקף יברך זוקף כפופים שהיתה קומתו כפופה כל הלילה ועכשיו עמדה על מעמדה^ל
וכשיניח רגליו בארץ יברך רוקע הארץ על המים וכשנועל מנעליו^ל יברך שעשה לי כל
צרכי ואין לשנות הנוסח ולומר צרכי הכ"ף בקמץ שהוא לשון רבים^ל מפני שברכה זו אינו
אלא על נעילת מנעלים שהוא צורך האדם (ועל שאר צרכיו מברך עליהם בפני עצמו
כשנתנה מהם) וכשהולך יברך המכין מצעדי גברי^ל ויש נוהגין לומר אשר הכין^ל וכשחוגר
חגורו או לובש האבנט^ל המפסיק בינו לערוה^ל יברך אוזר ישראל בגבורה וכשמשים
כובע^ל או מצנפת בראשו יברך עומר ישראל בתפארה^ל.

נ רמב"ם הלכות תפלה פ"ז ה"ג. שו"ע שם. עיין לעיל סי'
ו ס"ו.
נא עמק הברכה סדר ברכות השחר אות ט. פרישה ס"ק
ד. לבוש ס"ב. דברי חמודות ברכות פ"ט אות ע. וראה
לעיל רס"ב.
נב עמק הברכה שם. מעדני יו"ט על הרא"ש שם אות ע.
ט"ז ס"ק א. מ"א ס"ק א. וראה גם רבינו מנוח הל'
תפלה פ"ז ה"ד. ס' הפרדס לר' אשר בר' חיים שער ט פ"ד.
נג מהדו"ק סעיף ה. וראה לעיל סי' א ס"ז שחכמי זוהר
התמירו שלא ליגע במלבושיו קודם נמי. וראה חקרי
הלכות ח"ו ו, א. העו"ב תשעו ע' 55. תשעו ע' 96. תשעה
ע' 57. תשעט ע' 48.
נד ב"י. וראה לבוש ס"א.
נה ב"י.
נו ובסידור: כת"ב וביום הכיפורים אין אומרים ברכה זו.
ובס' המנהגים - חב"ד (ע' 59): עד למחר.
נז מ"א ס"ק ב.
נח וב"ה הנוסח בסידור.
נט ראב"ה ברכות סי' קמו. אגודה ברכות סי' רי. מ"א ס"ק
ג.
ס רמב"ם פ"ז מהלכות תפלה ה"ו.
סא רא"ה ברכות ס, ב. מוכא בב"י. רמ"א ס"א. ועי'
פרישה ס"ז בדעת רבינו מנוח (הל' תפלה פ"ז ה"ו)
ואבודרהם בשם הראב"ד.
סב ב"י בשם הרא"ה שם.
סג תוספות ברכות ס, ב.
סד עי' לעיל סי' כה ס"ט.

לה כדלקמן סי' רפו.
לו כדלקמן סי' עדר.
לז כדלקמן סי' רעא.
לח כדלקמן סי' רפט ס"ב.
לט מנחות שם. וראה גם לקמן סי' רצ ס"א וש"נ. ועי' לקמן
סי' רמט ס"א שיש ליהרר שלא לגרום בזה ברכה
שאינה צריכה. קו"א שם ס"ק ד. סי' רטו ס"ד. סדר ברה"י
פ"ג הט"ו.
מ המנהג דיני תפילה סי' א. מ"א שם. וראה אליה רבה
סי' רצ, לקמן סי' ריג ס"ו, שמברך בעצמו עדיף.
מא שבלי הלקט סי' א בשם גאון. רא"ש ברכות פ"ט סי'
כד. יראים סי' רנה. מ"א שם. אבל לא בשמיעת ברכות
חזרת הש"ץ, רק בלית ברירה, כדלקמן לגבי יוהכ"פ. וראה
לקמן סי' רטו ס"ה.
מב סעיף ז וש"נ.
מג מ"א שם. פרי חדש ס"ג. ועי' לקמן סי' קכד ס"א.
מד סדר היום (מאה ברכות). מ"א שם. וראה גם לקמן סי'
תריב ס"ו.
מה של"ה יומא סוף עמוד התשובה ד"ה אמנם מי שעדיף.
מו סי' זה לא הגיע לדיני בשוע"ד, וראה שו"ע שם ס"א.
מז של"ה מסכת תמיד ענין ס"ת וענין ביהכ"ס (ד"ה הייב
ארם) ומסכת יומא שם. כנסת הגדולה בהגהות הטור.
מח תשובת רב נטרונאי (סי' ט, ובאוצה"ג ברכות חלק
התשובות סי' שסט). המנהגי דיני תפלה סי' א. טור.
מט ברכות ס, כ (וכל הפרטים שבהמשך הסעיף) לפי
גירסת הרא"ש שם פ"ט סי' כג. טור ושו"ע ס"א.

והחזן במחור ביתו. גשפון יינר הוי ווומדן. ליהנעלי אורטי יש וגי נשפד שמדן (ואצרותויד) [ואצרותיהם] אמלא יג. בקרעה כסותו יג. ימלא ה' כל משאלותיה. אבל אם שמעת דבר על אשתך קום נכבד לפי שהוא גבר את הוא גבר. לך נאמר יג. אש דקרי ליה שפיר כותה כיון דמשמנה עשר בנינים מונה המפעלים. ור"ל נמלא ה' כל משאלותיו שלא [תחסר] אפי' מנעלים.

כיון שהוא לביש יצא לדרך אומר המכין מצערי גבר זכח יג. מה מצערי גבר נונו. שכתולין בשוק אינו יודע אם יצליח ואם יחשא. וכיון שהקב"ה משתול במצערו צריך לברך.

שלא עשאני גוי. ואפי' אתיגיי מעכבין המשיח הן לפי שלא למדו לא מוזן ולא מאבותם יג.

שלא עשאני עבר. ואפילו עבד ישראל לפי שאינו ברשותו לקיים המצות כראוי שהם כל היום מנביצין עליו לעשות מלאכות.

שלא עשאני אשה. שאינה חייבת בכל המצות ואף אומרי יג. בעלה עליה ואינה יכולה לקיים אף מה שנוצטיות כדאמרינן בקידושין. גבי כבוד אב ואם אשה אין ספק בידה לעשות. ואף אין לזון ממון לעשות צדקות. ועוד כדאי דאם אשה יבחר בבס יג. אפי"ג שהיחזיק יצא ממעי אמו מלובל ומלא וירין הכל מנשקין אותו והכל מהבקיץ אותו ביותר כשהוא זכר. ועוד בבראשית רבה יג. שאין חביב לפני המק"ה אלא הזכר. והן נמטי' שלשה דברים יג. שלשה דברים אין אדם רוצה שיבאו לו ואף אפשר לעולם בלא הם. וזומקן ביינו נקבה בבנין ועשב בקמה. אכן אף לו למי שבניו נקבות יג.

ובברכות ירושלמי יג. מפרש שלא עשאני גוי שאין הגוים כלום שואף כל הגוים כאין גנדן יג. אשה, שאין אשה מצווה על המצות בור, שאין בור ירא אדם. וזהו דמקשה במגות יג. כולי האי, פ"י שאינה מניינה עצמן כירא אדם ולא פ"י ר"ש כ"י.

לעפוקי בתורה. שבעל פה. אומר אפק"י לעפוקי בדרב"י תורה. עסק גופל על לשון שלומד על פה, ולפי שעסק אחר מביט העסק הזה על שם המסקו לקח לשון עסקי. כדאמרי בשמות רבה יג. כי הצוישק יהיה חכם. כשתחכם מתעסק

- ה. נא. 92. תהלים ב. ג. 93. במדבר ה. ה. ומפשי שגם מנעלים לא חסרו כבוד: כל צרכי.
- 94. משלי. כ. כ. 94. בבב"ב: מבורחים עפ"י דוד יג. ב. ורש"י. 95. צ"ל אימתו וכן בריב"א.
- 96. ויקרי יתי. 97. תעבה יבחר בכח שישי מאי ביה. 98. עי ב"ר י"ד וס"י. 98. תמוח וישון חזי שרת ג. 98. קדושין ט. ב. 99. ברכות ט. א. 100. שפי' מ. יג.
- 101. מת. ב.

בבורות איה נרואתו יג. ואן נפל חנורו ממנוי נמצא בפירוש כשהוא רוצה לנקום נקמת היכלו וכו' או הוא בבורה ואן אורי ישראל סביב ממנוי בבורה. וזה נמי דכתיב גאור (ישראל) בבורה יג. אינו רוצה לומר שיש לו אזור של גבורה. אלא גאור מישאל כשהוא בבורה ולכך לא נאמר גאור גבורה.

ויש עוד לפרש אורי ישראל באמונה, דכתיב יג. האמונה אור חלצני. וכתיב יג. וארשתיך לי באמונה. ואורי הוא גבורה כדאמרינן בתנחומא יג. ור' אליעזר אומר כיון שראו אירועי של יעקב החייו כל המלכים אור מתניקים וחלקו לו כסיה. רמו כמו שאבד יעקב גבורתו כך אמרו כולם אבדה גבורתו. וכתיב נמי יג. ויחן דמי מלחמה בתגורו אשר במנוי. דמה כמו הגבור שחוגר כלי זין עליו במנוי כמו חסיף הרייבן ומחן קבלי.

ועוד יש לפרש אורי ישראל בגבורה כדאמרי בתנחומא יג. כי תשא את ראש בני ישראל ור' יהודה אומר בשל למלך שהיה לו פורפורין הרבה והיה מצה אהבה פורפורא זו נצרה וקפלה חביה עלי מכל (רופירין) [פירפירין] שבעולם, תן דעמד עליה שאפחה (כבשת) [לבשת] ביום שנוכסתי למלכות. והיא דבקה במתי הריני מתגזה בה. אף כך אמר הקב"ה למשה, משה, תן דעתך על ישראל שהם דבקים (במנוי) [במנוי]. כי כאשר ידבק האזור על מנוי איש כן הדבקה את בית ישראל. וכאן שאמר כן שהיא מתגזה בה היינו גבורה. ויקטע הארץ על המים. ע"ש יג. דכתיב לודקע הארץ על המים.

לובש מנעלי אומר: שנקשה לי כל צרכי. כלומר כשהוא ערום ממנעלים. אפילו לביש חמור ולבש מנוסים אינו יכול ללכת בשוק לקנות צרכי, ועכשיו כשהוא לובש מנעלי לבוש כל צרכי וצריך לברך על שם יג. עשה לי את כל החיל והזו. ומנעלים הוא מלבוש אחרון שלובש. וכשבת יג. מונה מנעלים עם שמונה עשר בנינים. והיינו נמי שכתיב יג. ונתן לי ליום לאכול ונמד ללבוש ואמר כי לא אעובד. והיינו כל צרכי. והיום לאכול צריך לבקש חוץ מן הבית. והיינו שמבד אזורי על יוצא לדרך אשר הכין מצעדי גבר. אבל צרכי העצומדים נביים נשלמו כשהוא לביש מנעלי. והבחי זה הודיש בברכת המזון בנותה ירושלים. ועוד לכך אמר כל צרכי על מלבושים לפי דאמרינן במדבר רבה יג. בקרעה כסותך ימלא ה' כל משאלותיך. והכי איראן היום: כי תשעה אשתו איש איש, למדח תורה אורן שחמא

- ב. רכח. אורי ישראל. 80. יומיה יג. יא. 81. יומא סט. ב. רפי תנומא ויקי יג.
- 82. תהלים ס"ה ז. מאור בגבורה: ותקן לפי זה: וכן בבב"ב. 83. שפי' יא, ה. 84. תושע ב. כב. 85. ויקי ית. 86. עי מ"א ג. ה. 87. כי תשא ת. 88. תהלים קל"ג.
- 88. דברים ת. יג. 89. ק"ב. 90. בראשית כח. כ. 90. פי"ב. ב. 91. משלי

כסא כבודו חוק במים וממנו עשה ארץ, שנאמר-³¹: כי לשלג יאמר הוי ארץ, הוא ארץ כתיב. ובפסוק כי לשלג יאמר יי חיות, וכן כנגדה בברכה זו יי חיות, ולפי שהמים יצאו מלחלוהות הארץ היא סוד הארץ. כי עפה הקב"ה ברחו המולדה ההזקה במים הקפוא המים ברביקה שלג ונעשית הארץ ³².

אשר הכין מצערי גבר דכתיב³³: מתי מצערי גבר כווננו חרדנו יופץ, שדולק על הארץ. ובברכה זו יי חיות כנגד יי איברים בקוטר³⁴ ויי פריאות מהלך יום³⁵. וכן רגלים במלוי ר"ש גימ'ל למי' ילי' מ"ם, בגמטריא יי פריאות³⁵.

שעשיות³⁶ לוי כל צרכי הם המנעלים, שלא ינוף באבן רגלו כשהולך. דכתיב³⁷: ונאעליכם ברגליכם. ובברכה זו יי חיות יי שליטים באדם³⁸, וליבות צדק הקב"ה לשראל בהומש: הדרך לכה בה³⁹, א, אשר צדק ה' אלקיכם אתכם תלכו⁴⁰, ב. ללכת בדרך ולידאה אחריו⁴¹, ג. לידאה את ה' אלקיך ללכת בכל דרכיו⁴², ד. אחר ה' אלקיכם תלכו⁴³, ה. ערך ה' אלקיך ללכת בה⁴⁴, ו. ללכת ברכיו ולשמור מצוותיו⁴⁵, ז. לזיות לך לאלקים וללכת ברכיו⁴⁶, ח. הלכת ברכיו⁴⁷, ט. וללכת ברכיו⁴⁸, י.

אזור ישראל בגבורה אחר חלציו בהיותו לילך, כדאמי במגילתו⁴⁹ ממוניכם חגורים⁵⁰ מכאן לירצאי דרכים שיהיו זריזים. ונבי אזור שייך גבורה, דכתיב⁵¹: נאור בגבורה, וכתיב⁵²: ותאזני חיל. לפי שצריך אדם לאזור עליו אזור במתניו משום⁵³ הכח לקראת אלקיך ישראל⁵⁴, ובעת התפילה צריך להזכר אזור אליו, שנאמר⁵⁵: כי כאשר יזכר האזור אל מותו איש כן יזכרוני אלי את כל בית ישראל נאם ה'. ולמה אמר הקב"ה לירמיה כן, ולא אל מתוך, כי אם אל מתי, מתי מצוינו במותו איש אלא⁵⁶. ובברכה זו ט' חיות, וכן באבני ט' חיות, וכן י"ז ה' עת לעמו יתן ט' חיות, שנתאזרו חיל (ונבחר) [ועת] נבחרה. המעביר שינה מעינו ותנומה מעפעפי שפוחת אותם כבדאות. כבכה זו ייא חיות וכן במשלל ייא פסוקים של עצלות⁵⁸.

11	אמר לו .1	31	בסידור יי הדין: כי נפת הקב"ה ברחו הגדול הקפוא במים ביציקת שלג
12	ונעשה עפר.	32	תהילים לו כב .33
13	וישאל למי ידו ימי (767) יד פריאות (767).	36	ברכות שם וברי י"י ומחז"ל עמי, 57, ועי' סידור
14	ויש מנומריא עמי.	37	שמות כ"א.
15	ל' שם ח' .1	41	שם כ"א י"ב.
16	שם כ"ב י"ב .1	47	שם כ"ב ט.
17	תהילים סה .1	52	שם י"ב מ.
18	שמות כ"א .1	55	קמריא י"א.
19	ל' אל נמלה עצל .1	ט' ער מתי עצל חשכה .1	כ: כוונתו ותי כן הפעל לשלוליו. טו י"ט: דוד עצל
20	אזובים הוי.	24	בראשית ג' .1
21	שצייק.	27	עמנו ד' י"ב .1
22	תהילים ז' ה' .1	29	פדור"א פ"א מ"א.
23	שמות כ"א .1	31	בסידור יי הדין: כי נפת הקב"ה ברחו הגדול הקפוא במים ביציקת שלג
24	תהילים לו כב .33	32	תהילים לו כב .33
25	וישאל למי ידו ימי (767) יד פריאות (767).	36	ברכות שם וברי י"י ומחז"ל עמי, 57, ועי' סידור
26	ויש מנומריא עמי.	37	שמות כ"א.
27	ל' שם ח' .1	41	שם כ"א י"ב.
28	שם כ"ב י"ב .1	47	שם כ"ב ט.
29	תהילים סה .1	52	שם י"ב מ.
30	שמות כ"א .1	55	קמריא כט י"א.
31	ל' אל נמלה עצל .1	ט' ער מתי עצל חשכה .1	כ: כוונתו ותי כן הפעל לשלוליו. טו י"ט: דוד עצל
32	אזובים הוי.	24	בראשית ג' .1
33	שצייק.	27	עמנו ד' י"ב .1
34	תהילים ז' ה' .1	29	פדור"א פ"א מ"א.

להתעטף באציז בברכות¹⁰. ומה שאנו אומרים אצל ברכת שכוי שלא עשאינו גוי, לפי שמוכרי אשר נתן לשכוי בניה, אומר האלו שלא נמסר להם בינת החודש. ופחה חוזר לברכותיו, כששומע קול התרנגול קורא קול של תרנגולין, מנבחה עצמו לקראת לאליה¹¹ וישב במטותו ומברך.

מגביה שפלים¹⁸ ברכת שמניית, והיא כנגד המגביה לשבת¹⁹, שהיא ענין שמניית. א. הלל ה' ב. הלל את שם ה'. ג. יי שם ה' מבורך. ד. מהלל שם ה'. ה. רם על כל גוים ה', ו על השמים כבודו. ז. מי כה' אלקינו. ח. המגביה לשבת. פוקח עוריים כי לאתו שמגביה עצמו ממטותו פוקח עינו. וראה אורח, וכשפוקח עינו רואה אורה צריך לברך לירצו על כך. ובברכה זו ה' חיות כנגד

ה' שבתות שאמר דה"ע עד פוקח עוריים, ואלו הן: עושה שמים וארץ, את הים ואת כל אשר בה, השומר אתם לעולם, עושה משפט לעשוקים, נתן להם לערבים, ה' מתיר אטורים, ה' פוקח עוריים.

מלביש ערוות²¹ כדאמר²² כי לביש לימא ברחן מלביש ערוותים. דכתיב²²: ויעש אלקים לאדם ולאשתו כתות עור וילבישם, שנותן בהם ידעה שגזו הראון וטור ראצו ותפד ולביש²³. ומזו שאמר מלביש ערוותים אחר פוקח עוריים, לפי שבת²⁴: ותפקחנה עיני שניהם ויתפדר עלי ראיה, הרי פקידה ואחר לבישה.

זוקק כפופים²⁵ וברכה זו ה' חיות, כנגד²⁵ סומך ה' ללל התפלים חוקק לכל הכפופים ד חיות, הקריאה כאחד הרי ח'. מתיר אטורים וחיבתם, שכל הלילה הרי הוא אטור ברחו ועתה יוכל לילך. ובברכה זו ה' חיות, כנגד עשה משפט לעשוקים נתן להם לערבים ה' מתיר אטורים, ותפוס ה' לכלי ח' חיותו.

ירצק הארץ על המים, כלומר להלך עליה בני אדם. דכתיב²⁷: יצרו הרים וברוא רוח, וראק על המים, וברוא רוח בו בקרב, ומצאנו לאורי העולם. ומגיד לאדם מה פירוש יצרו הרים וברוא רוח, וברוא רוח לאורי העולם. ומגיד לאדם מה שיהי: עושה שחר עיפה שמאיר עינו בשחר כשהוא ניטר, וכשהוא ישן עולם חשך כסוד. בארץ עיפחה כמו אופל²⁷, ודרך על במותי אוץ²⁷, שנותן כח באשוריו²⁸ לדרך על גבי קרקע, משום חזק מברך רוקע הארץ. וכתיב²⁹: לרוקע הארץ על המים, ולמה רוקע הארץ על המים, לפי³⁰ שלקח הקב"ה שלג ממות

16	ט .1	כי נפת הקב"ה ברחו הגדול הקפוא במים ביציקת שלג
17	אפשר שצריך לחקו: לאלקי.	
18	ברכה זו	
19	תהילים לו כב .33	
20	וישאל למי ידו ימי (767) יד פריאות (767).	
21	ויש מנומריא עמי.	
22	ל' שם ח' .1	
23	שם כ"א י"ב .1	
24	שם כ"ב י"ב .1	
25	תהילים סה .1	
26	שמות כ"א .1	
27	קמריא כט י"א.	
28	ל' אל נמלה עצל .1	
29	ט' ער מתי עצל חשכה .1	
30	כ: כוונתו ותי כן הפעל לשלוליו. טו י"ט: דוד עצל	

ומטא נעטה לניחא לנשמה הנקרא ג"כ אלוה, ולוה מנכרין מלניחא
ערומוט וגט צרכה שאלמ"ז:

בָּרֻךְ אַתָּה יְיָהּ הַקָּדוֹם הַמְאֻלָּה וְהַמְעֻלָּם
וְהַמְּבַרֵךְ וְהַמְאֲרִיךְ וְהַמְשַׁלֵּם

מִיַּם מַי שָׁלָה נִשְׁמָלָה לְנִשְׁוֹר רַק הוֹמֵשׁ כְּמוֹ (וּמְמַוּקִים) וּמְמַקְוִין אֻמּוֹ

הַמַּלְאָה צָנֵחַ צִבְלָה צוֹקֵר ע"י סַמְלֵי אֵל הַיִּצְיָלֵי

בָּרֻךְ אַתָּה יְיָהּ הַקָּדוֹם הַמְאֻלָּה וְהַמְעֻלָּם

וְהַמְּבַרֵךְ וְהַמְאֲרִיךְ וְהַמְשַׁלֵּם

הַפּוֹמֵי עַל הַי מֵיט נַצְיֵחַ לְמַחַי י"ס מֵיט ג"י זְעוּמַ וְהוֹא לְמַחַי

בָּרֻךְ אַתָּה יְיָהּ הַקָּדוֹם הַמְאֻלָּה וְהַמְעֻלָּם

וְהַמְּבַרֵךְ וְהַמְאֲרִיךְ וְהַמְשַׁלֵּם

וְיָיֵר הַמַּמְמֵן קֹאִיט ע"י מוּמֵין ז"י יָקֵהֵי

בָּרֻךְ אַתָּה יְיָהּ הַקָּדוֹם הַמְאֻלָּה וְהַמְעֻלָּם

וְהַמְּבַרֵךְ וְהַמְאֲרִיךְ וְהַמְשַׁלֵּם

וְהוֹא סִר הַמְּסַמְמַיִל הַיִּצְיָל מַצְיֵחַ לְוֵיִיִר הַמַּקְרֵפִים מִזְכֵּדִי לְמַעֲלֵה וּלְמַחַי

וּמְטוֹ סִכְצֵי הַגּוֹר וְיָא נְקֵרֵה לְנִיחָה וְאֻמּוֹ שִׁמְמֻוִי נְקֵרֵה עַמֵּל הַמְּפִקִי

כָּן וְיָיֵר לְקֵלֵפֵה מִסְמַמֻי וְצוֹאִיט מְנַמְמֵי זָיֵנֵה וְאָט יֵס אַתָּה דָּהֵא

וּבָּיֵד וְיָיֵר עַמֵּל

וּבָּיֵד מְמֵין כִּי הַקֵּלֵפֵה הַט מְנַעֲלֵה הַשִּׁינֵה צִמְדֵי עַל מְדוֹס שִׁאֵלֵךְ נַעֲלֵ

וּמְפֵלֵט מִי"י וְהוֹא צוֹרֵךְ גְּצוֹה חוֹה צִמּוֹל, סִכְן צִשְׁבֵּחַ (הַמְּנַעוּלֵי) וְהַמְּנַעוּלֵי
הַט בַּמְּטֻמֵּתֵיךְ סִדְרֵי לְכֵפֵן וְהוֹא מַחַי יִפּוֹ עִשְׁמַיִךְ צִנְעָלִיט (מַחַי י"ט):

וְהַמְּבַרֵךְ וְהַמְאֲרִיךְ וְהַמְשַׁלֵּם

וְהַמְּבַרֵךְ וְהַמְאֲרִיךְ וְהַמְשַׁלֵּם

וְהַמְּבַרֵךְ וְהַמְאֲרִיךְ וְהַמְשַׁלֵּם

וְהַמְּבַרֵךְ וְהַמְאֲרִיךְ וְהַמְשַׁלֵּם

וְהַמְּבַרֵךְ וְהַמְאֲרִיךְ וְהַמְשַׁלֵּם

וְהַמְּבַרֵךְ וְהַמְאֲרִיךְ וְהַמְשַׁלֵּם

וְהַמְּבַרֵךְ וְהַמְאֲרִיךְ וְהַמְשַׁלֵּם

וְהַמְּבַרֵךְ וְהַמְאֲרִיךְ וְהַמְשַׁלֵּם

וְהַמְּבַרֵךְ וְהַמְאֲרִיךְ וְהַמְשַׁלֵּם

וְהַמְּבַרֵךְ וְהַמְאֲרִיךְ וְהַמְשַׁלֵּם

וְהַמְּבַרֵךְ וְהַמְאֲרִיךְ וְהַמְשַׁלֵּם

וְהַמְּבַרֵךְ וְהַמְאֲרִיךְ וְהַמְשַׁלֵּם

וְהַמְּבַרֵךְ וְהַמְאֲרִיךְ וְהַמְשַׁלֵּם

וְהַמְּבַרֵךְ וְהַמְאֲרִיךְ וְהַמְשַׁלֵּם

וְהַמְּבַרֵךְ וְהַמְאֲרִיךְ וְהַמְשַׁלֵּם

וְהַמְּבַרֵךְ וְהַמְאֲרִיךְ וְהַמְשַׁלֵּם

וְהַמְּבַרֵךְ וְהַמְאֲרִיךְ וְהַמְשַׁלֵּם

על יחודם ביותם קודם הקמרוג וטעם ברכה זו בכל יום אפשר פניו שכל יום זכר הקדוש ב"ה מיטופ
בחינותיו עכ"ל :

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם
אשר הבין מצעדי גבר :

המבין מצעדי גבר ז"ל מהרמ"ק הענין כמו שהקב"ה נותן כח באלם שלא תמעד אשוריו כן ראוי לו להמשיך השפע העליון מלמעל' מהבניה שפע אל היסוד להכין לעדיו דהיינו יחודו שמיחד התפארת והמלכו' קרוב לזה פי' בספר אור זרוע' או יראה המבין הנותן שפע רב אל התפארת ומשם נשפע כוונות אל הנלח והוד שהם הירכים הפועלים הטעיה דהיינו שפע הנשפע מהם אל המלכות והיסוד כענין שנקראו שחקים ששחקים מן לדיקים לדיק ולדק * וגבר הוא התפארת לפי דרך זה ויקרא גבר מצד הגבורה ומצד הבניה כי משם בא כח ההבניה להולדה בסוד החמימות כוודע * ועוד מזורף לזה כי מטטרון וסנדלפון הם מנע"ל וסד"ל ועליהם כתוב מה יפה פעמיו בנעלים וגו' * והם מקבלים מלמעלה מנלח והוד לפי הגרסה מהזוהר ויחי בפסוק המלאך הגואל וגו' * וא"כ המבין מצעדי כו' * יראה אל השפע הבא אל ב' כרובים אלו ומשם אל האדם להניבו ולהעמידו על רגליו וזה"ש המבין מצעדי גבר להשפיע בהם ג"כ והשכינה נקרא גבר כי פעמים נקרא גבר נערה כפי בחינותיה עכ"ל :

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם
העושה לי כל צרכי ברכה
זו היא כל סייס
מהאניה * ולריך לתח טוב
פטם ודעת השייכות לעוילת

ונעלים ברכה זו * קבלתי ממורי הגאון החסיד מהרש"ל שהענין הוא כפי מה שאמר דהע"ה צמעלת האדם והתחברו מעם מאלקים וגו' תמשלהו במעשה ידיך כל שחה חמת רגליו לונה ולאלפים וגו' הכוונה כי הקב"ה ברה ד' מדרגות בעוה"ז זו למעלה מזו : א' הדומם . ב' הצומח עולה עליו ויונק ממנו . ג' בעלי חיים עולים על הצומח ואוכלים אותו . ד' חי מדבר הוא האדם המושל בבעלי חיים ואוכלים ומשתמש בהם ועולה וזה"ש כל שחה תחה רגליו לונה ולאלפים ר"ל מאחר שמושל בבעלי חיים לונה ולאלפים מכ"ש שמושל בצומח ודומם שתחיהם . ומאן שהכל תחה רגלי האדם * וכש' לוקח האדם העור מהבהמה לעשה מנעלים למדרך כף רגליו מראה ביותר מבוחר שהוא המושל והכל תחת רגליו ממש ומצד הממשל' הזאת נמצא מבוחר שפע' לו כל הצרכים שהרי מושל הוא בכל מה שיש בעולם על כן כשמושל מנעליו מדרך שטעה לי כל צרכי * ובדרך הסוד כתב מהרמ"ק ז"ל ח"ל שטעה לי כל צרכי כבר בארנו בספר הפרדס ענין העשיה והנה הקב"ה שכוון לברוח את האדם ולהמשיך השמות גם בעשיה כוון להמשיך ג"כ שפע רב אל כל צרכיו שלא יחסר לו דבר ומלאו כל מדרגות האלימות בצריחה * כל מדרגות הצריחה ביצירה * כל מדרגות היצירה בעשייה והיינו שטעה לי פי' המשיך בעשייה לי כל הנצרך לי אפי' מנעל לרגליו * או יראה פי למעלה במלכות רגליה יורדת מוח כוודע וכדי שלא יספדו רגליה עשה לה מנעלים * בה ידרך במקום העשיה והיא קליפה דקה קרובה אל הרוחניו כדי שלא יתערב קודש בחול * וחול בקודש שטעה לי כל צרכי * יראה שטעה לי שהיא המלכות כל צרכי הו"ד דהיינו המנעלים שלא יסוף בקליפה וזהו מדה כנגד מדה כמו שטעה לו מנעלים :

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם
אזור ישראל בגבורה :

אזור ישראל בגבורה פי' האור זרוע אזור ישראל כח האה התפארת כח הגבורה להלחם באויביו הצאים אל בית מקדשו כדכתיב ה' אים מלחמה כי ה' חלקך אש חבלה הוא אל קנא ומתהרמ"ק כתב ח"ל אחר היא המלכות על נלח והוד כדכתיב וסיה לך שהיא מלכות אזור מתניו והכי מוכח בזוהר ולפי דרך זה נאמר כי כמו שהשפע העליון הזמניו בוראו עזר להחזור כח ואומץ לעבוד עבודתו כן ראוי לעשות לקונו בצרכיו להמשיך שפע שהיה המלכות הנקרא גבור' תתאה דלתי מגבור' עילאה עולה למעל' להשתייך עם התפארת למעל' מהמחתיים שהם נלח והוד והיינו אחר ישראל במלכות שהיא גבורה גם נקראת גבורה במדת לך כי לך נקראת כד יקא מגבורה וכדפי' בזוהר :

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם
עומר ישראל בתפארת :

עומר ישראל בתפארת פי' עומר הוא בעמרה שמוכר בפסוק לאה ור' אנה בעת זיון במלך שלמז בעמרה שטעה לו אמו" דהיינו העיסור והמלבוש והסיבוב . שבינה הנקראת אס עסר' את הדעת ונעשה תפארת

אור התפלה

עו

לירגלים לבד ולמה אין מברכין על הגעלים בלשון פוסי אור ישראל כו' על
המדות האזור ועוסר ישראל כו'.

אך הנה ענין לכושי דוגל לבד מעלתו להיתנו על הרגל כתי' סוף כו' כר"ל הנה
יש בו עוד יתרון מעלה מכל הלבשים. כי כל הלבשים הן עב"פ בדרך העלאה
שמעלה הלבוש ולבשו על גופו מלמעלה למטה. אבל לכושי דוגל עיקר ענינו
הוא שמכניס רגלו בתוכו והעור שמתחת הוא עיקר הנהל להחזיק הרגל שחתה
לכושי שמתחת לדגלי והיה כל גופו עומד עליו דמה שמתחזק לרגל מתחת הוא
שמתמלא מחזק קיום ומעמד כל בניו הנהו בעמידתו ונהליוכו. ע"כ הנהל הוא
לכושי כולל כל האצטרוכות גופו ולכרושיו הפרטיים שעולין על גופו כי הוא כולל
להחזיק הנהל כו' הדין.

מאמרי אדמו"ר האמצעי דודשי חנוכה ע ע

ג. נגמרה:

(א) ונשבתי:

והשבתי מלי קרין לה לצאתי בפה ולכוד זה כשר היה פסול כו' הוא נמשך
מצד העלין... כמו אור ישראל בנבואה שהעור דומה הוא מבחי' הנהר'
וד"א שהוא כתי' דין גבר ודע"י שבח"ס לשפוט הכל במהד' כו'.

(ב) עסק התורה:

הנה תמוך חורכ פריש"י בשבת פרק כמה אשה דסיג א דקאי על ד"ת
שהתורה נק' וחוב פיפיות במז"ל פ' בראשית ט"פ כ"א וכיין שביצ"ם נק'
והמוש"ס על כל בני ישראל כבחינה חוב כו'. והנה מתייחס תנודים בודנים תמוך
חורכ על יד גבר שהוא עסק התורה. והנה עיקר ענין אור ישראל בנבואה וכ"ל.
אור התורה נא ע ע

(ג) גבור הכובש יצרו:

ע"י תורה כעז בתושבתי' מתורה... והנה ענין אור ישראל בנבואה.
שם... ע"י בנבואה זו נמשך להיות איהו גבור הכובש את יצרו.

(ד) חוקק האמונה:

ודע"י שאנו מוכרי' אור ישראל בנבואה שהתכונה ברוחניות היא על חיות
האמונה שהיא ע"י תושבתי' כו' שד"ע החנוך מה שהגדה בעד מתורה. ופי'
בנבואה איהו גבר שהוא כתי' דין אלא ע"י אור כינה לי בנבואה שבתי' בינה מלכ"ש
לגברי דא"י כו'. וגם י"ל ע"י אור ולא יתי' לך מפי הנבואה שמענו ה"י כולל
החרי"ג מצות שכל לימוד התושבתי' הוא בהם ובפירושן כו'.

נמשך וככה תר"י פסי"ג

צד

המכין מעצמי גבר

ודרכו יתפץ כו' וד"ש המכין מעצמי גבר כו'. והר"ע מה שמתעורר מעצמו כו'
המצאה שכובש האלקות שבכ"א מישראל לודוף אור מעשה המצות.
אור התורה ענינים ע ע

שעשה לי כל צרכי, אור, עוסר,

השעשפים: א. סדרו וא. ג. מקיפים. ב. מנעלים תשי' ותש"ז. ג. טעם
שאומרים עבדו הנעלים כל צרכי. ד. בנבואה נא ותושבתי'. ה. עסק התורה.
ג. גבור הכובש יצרו. ד. חוק האמונה.

א. סדרן:

(א) ג' מקיפים:

ראו"כ מסדר סדרו כתי' מקיף בלבושים מרגל במנעלים שד"ש שעשה לי כל
צרכי ואו"כ אור ישראל בנבואה כו' במתני' שהן קיום המדות שכלב שנק'
גופא ואו"כ עוסר ישראל בתפארה כו' במקיף דתפילין שהם ג' מדינות
המקיפים דת"כ וז"ל גו"ה נה"י.

וד"ש או"כ שעשה לי כל צרכי שהוא כנגד לבישת המנעלים שהוא כתי'
מקיף דרגל כתי' מקיף דמעשה. ואו"כ אור ישראל בנבואה שהוא כנגד
התורה שסורב ומקיף לגוף שהם המדות כידע שמדות נק' גופא (כמ"ש תפארה
גופא) והוא כתי' מקיף דגוף ומדות. ואו"כ עוסר ישראל בתפארה מקיף דמזיון
שהוא כנגד תפילין של ראש כו'. והר"ע שמברכין על כל פוסי הכחות דת"א
המאירים בתוך פוסי הכחות דת"כ בין במקיפי' בין בפוסי'.

אור התורה ענינים ע ע

(ב) מנעלים תשי' ותש"ז:

ברכת שעשה לי כל צרכי על לבישת מנעלים. ברבת אור ישראל בנבואה על
תשי"ז. כי תשי"ז הוא בודע שמאל דגבורה. ברבת עוסר ישראל בתפארה על תשי"ז
שהם כמו עוסר על הראש. ומנעלים שייכים לחש"ד תשי"ז במאור"ל בשבת
דסי"א כתי' כותפילין כן מנעלים... כפי הסוד דמלמטה למעלה מתחלה לבישת
מנעלים שעשה לי כל צרכי. ואו"כ אור ישראל בנבואה תשי"ז ואו"כ עוסר
ישראל בתפארה תשי"ז.

לקיטו לוי יצחק ואנתן ע נתן

ב. טעם שאומרים עבדו הנעלים "כלי צרכי":

ובכל הנ"ל יתכן ענין ברבה ודע הנעלים הוא שעשה לי כל צרכי כולל כל
צרכי הנהו ודא דבר פוסי אע"פ שהמנעלים הוא דבר פוסי לבד ואינו לכושי רק